

Зіновій Коваль

доцент кафедри державознавства і права

ОРІДУ НАДУ при Президентіві України, к. держ.упр.

АРХІТЕКТУРА СТРАТЕГІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОІСТОРИЧНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ

Публікація присвячена аналізу запропонованих підходів щодо можливої архітектури стратегії інформаційно-психологічної стійкості України. Оскільки мистецтво управління державою полягає в тому, щоб вірно визначати проблеми, розробляти стратегії для їх вирішення і успішно реалізувати ці стратегії, автором запропоновано свій варіант підходу до формування відповідної стратегії як механізму протидії інформаційно-психологічній агресії проти України.

Ключові слова: стратегія інформаційно-психологічної стійкості, етапи стратегії, гібридна війна, інформаційно-психологічний вплив, адаптаційний психологічний механізм.

Zinoviy Koval

Associate Professor, the Department of State and Law Studies of the

ORIPA NAPA under the President of Ukraine, PhD in Public Administration

ARCHITECTURE OF STRATEGY OF INFORMATION-PSYCHOLOGICAL STABILITY OF UKRAINE

Formulation of the problem in general. Ukraine, in the face of a permanent informational-psychological war against it, urgently needs appropriate management strategies for counteraction. The proposed architecture of the strategy of gaining information and psychological sustainability by Ukraine is one of such management strategies.

Analysis of recent research and publications. This problem is partly devoted to the publication of Ukrainian scientists and publicists G. Pocheptsov, R. Vashchuk, G. Karpyuk, V. Korshun; Overseas - Sigmund Freud, Harold Laswell, Lebon, W. Platt, Edward Lucas, and Russian researchers S. Chachotin, E. Larin, V. Ovchinsky.

Bold unsolved aspects of the problem. Under the conditions of conducting an undeclared hybrid war against Ukraine with its information and psychological core, the state does not pay enough attention to the formation of mechanisms of information and psychological counteraction in the form of relevant concepts, doctrines, strategies. The architecture proposed by the author of the strategy of gaining information and psychological stability by Ukraine is one of the possible options for the mechanism of counteracting information aggression.

The purpose of the article. The purpose of this publication is to outline the architecture of the strategy of gaining Ukraine information and psychological sustainability.

The publication is devoted to the analysis of the proposed approaches to the variant of the architecture of the strategy of information and psychological resistance of Ukraine. Since the art of state management consists in correctly identifying problems, developing strategies for their solution and successfully implementing these strategies, the author has therefore proposed a variant of his approach to the formation of an appropriate strategy as a mechanism to counteract information and psychological aggression against Ukraine.

Key words: strategy of information-psychological stability, stages of strategy, hybrid war, information-psychological influence, adaptive psychological mechanism.

Постановка
проблеми

Україні в умовах перманентної інформаційно-психологічної війни проти неї вкрай потрібні відповідні управлінські стратегії протидії. Запропонована архітектура стратегії набуття Україною інформаційно-психологічної стійкості – одна з таких управлінських стратегій.

Аналіз
останніх
досліджень
і публікацій

Даній проблематиці частково присвячено публікації українських вчених та публіцистів Г. Почепцова, Р. Ващука, Г. Карпюка, В. Коршюна; закордонних – Зигмунда Фрейда, Гарольда Ласвелля, Г. Лебона, В. Плэтта, Едварда Лукаса, та російських дослідників С. Чахотіна, Є. Ларина, В. Овчинського.

Виділення
невирішених
раніше
частин
загальної
проблеми

В умовах ведення проти України неоголошеної гібридної війни з

її інформаційно-психологічною серцевиною, держава не приділяє достатньої уваги формуванню механізмів інформаційно-психологічної протидії у вигляді відповідних концепцій, доктрин, стратегій. Запропонована автором архітектура стратегії набуття Україною інформаційно-психологічної стійкості виступає одним із можливих варіантів механізму протидії інформаційній агресії.

Мета

Метою даної публікації є окреслення архітектури стратегії набуття Україною інформаційно-психологічної стійкості.

Виклад
основного
матеріалу

Сьогоднішні війни ведуться, перш за все, за свідомість і серця громадян. Перемагаючи інформаційно та психологічно, території переможених легко переходять під управління переможців. Тому стрижень гібридних

© Коваль З. В., 2018.

війн – це політика, яка проводиться інформаційно-психологічними методами та оформлена у чітку відповідну стратегію. Неозброєним оком видно, що сьогоденні світові системи і механізми державного управління явно застаріли й не справляються з викликами часу. У світі різко збільшується кількість і швидкість поширення інформації, за переробкою об'ємів якої вже не встигають навіть держави. В результаті, дуже важко одразу відрізнити правду від омани. Появився навіть термін «постправди», який силиться і без того заплутати людству шлях до істини. З ростом інформації та комунікацій вишукано вирости можливості для інформаційно-психологічного маніпулювання незахищеною людською свідомістю. Вихід із ситуації – пошук та впровадження адекватних захисних стратегій, які результативно реагують на виклики часу, пропонують новий алгоритм безпекових відносин громадянина, суспільства і держави в інформаційну епоху.

Відомий американський політолог, професор Стенфордського університету Френсіс Фукуяма зауважує, що стратегії можуть розвивати і реалізувати тільки ті, хто розуміє ситуацію ізсередини, але при цьому добре знає історичні прецеденти [1]. Мистецтво управління державою полягає в тому, щоб визначати проблеми, розробляти стратегії для їх вирішення і зрештою успішно реалізувати ці стратегії, стверджує відомий публіцист Едвард Лукас [6].

Стратегія – це комплексна система управлінських наукових поглядів, рішень і дій з метою поетапного досягнення бажаної мети. За чітко визначеної стратегії стане менше місця для ситуативності в прийнятті управлінських рішень. Стратегії дозволяють попереджувати можливі проблеми, не допускаючи їх реалізації. Будь-яка державна стратегія повинна мати відповідний інформаційний супровід, інакше не буде комунікації з масами. Стратегія завжди має пріоритетні напрями роботи, тактична реалізація яких забезпечує її успіх в цілому. Тому стратегія є мертвою без відповідної тактики як набору малих стратегій для реалізації великої.

Древній китайський трактат «Мистецтво війни», написаний більше двох тисяч років тому воїном і філософом Сунь-Цзи (УІ-У в. до н.е.), одним із стратегічних принципів ведення бойових дій та підготовки до них вважає заставити солдат противника здатись, не починаючи битви, застосувавши воєнну хитрість впливу на противника. Вправний у веденні війни, говорить в трактаті, перемагає солдат без бою; захоплює міста, не атакуючи. Психологічний вплив на противника у трактаті ставиться вище, навіть, за результативні дипломатичні переговори. Автор трактату підкреслює, що для перемоги потрібні стратегічні виверти, адже, хто майстер у стратегічних вивертах, той вічний як Земля і Небо. А щоб продумати свою стратегію, треба, спершу, пізнати сильні й слабкі місця в планах противника, діяти асиметрично, адже на війні не завжди діє закон: чим більше військо, тим краще [13].

На початку 20 століття Гарольд Ласвель, аналізуючи техніку пропаганди у Першій Світовій війні, передбачив, що пропаганда стане все більш затребуваною у якості ефективного політичного інструмента управління великими масами. Він був переконаний, що люди, які володіють словом – письменники, репортери, видавці, лектори, викладачі, політики – усі повинні бути

причетні до пропагандистської роботи для того, щоб якомога голосніше звучав її власний голос [4].

Держави-суперники завжди цікавились, перш за все, станом стійкості групового та національного характеру супротивника. Для аналізу брались такі риси характеру як працелюбність, ґрунтовність, прогресивність, ентузіазм, патріотизм, воєвничість, сміливість, наполегливість, справедливість, воля до перемоги, надійність, правдивість, велич душі, гострий розум, мрійливість, одуховленість, почуття товариства та якості, що протилежні їм. Висновки про стійкість народу робились на підставі характеру дій декількох соціальних груп цього народу, що відіграють у даній ситуації і на визначений період вирішальну роль. Ці принципиальні підходи для інформаційної роботи сформовані ще американським фаховим дослідником Вашингтоном Плеттом [2].

Російський вчений мікробіолог Чахотін С. С., один із провідних теоретиків психології мас, аналітик сучасних форм пропаганди, одним із перших звернув увагу на пропаганду як на науку управління масами шляхом інформаційно-психологічного впливу. У своїй праці «Психологічне насилля над масами шляхом політичної пропаганди», виданій у Парижі у 1939 році, він довів, що форма одягу воєнного стилю, паради, марші, графічні символи, відповідної тематики пісні, картини, девізи, плакати, портрети, фільми, виступи паралізують волю людини, роблячи її слухняною і керуваною лідером з сильною особистою волею. С. Чахотін робить висновок, що визначений набір пропагандистських чинників у вигляді зовнішніх сигналів або подразнювачів (відповідних знаків, звуків, жестів, слів, образів, кольорів) породжують відповідні рефлексії і як наслідок – людина стає здатною підпорядковуватись і залучатись до загалу. Окремі індивіди все ж таки стійко противляться такому загальному тренду, але їх одиниці і на загальному фоні вони грають роль «білих ворон». С. Чахотін також дійшов висновку, що для перемоги над противником необхідно зайняти його пропагандистський простір, або інформаційно-психологічний, вживаючи сьогоденню термінологію. Більше того, необхідно викликати у виборців страх перед політичними суперниками і навіть ненависть до них, зробити їх об'єктом вбивчого гумору, адже саме такий психологічний стан виборця забезпечить перемогу на 80%.

Свої погляди на політичну пропаганду як чинник управління широкими масами, С. Чахотін ґрунтує на концепції інстинктів (оборонного або боротьби, харчового, сексуального, батьківського або материнського). Він виділяє дві основні форми пропаганди. Перша використовує переконання і аргументацію, а друга звертається до почуттів, ентузіазму, екстазу. Саме другий тип пропаганди широко використовує символи, прапори, мітинги, марші тощо. С. Чахотін підкреслює, що тоталітарні диктатори широко використовують метод «психологічного насилля» для виправдання своїх дій. С. Чахотін був переконаний, що державна пропаганда повинна носити масовий характер і проводитись безупинно, особливу увагу приділяючи простим, легко пізнаваним образотворчим засобам. При цьому потрібно постійно контролювати хід пропаганди, аналізувати її результати, враховувати помилки, надавати допомогу. Він стверджував, що великі ідеї свободи людини,

миру, милосердя повинні стати невід'ємною частиною людської природи, рефлексами, глибоко закріпленими у кожній людині. І позитивна роль пропаганди у цій святій справі незаперечна [16].

Ґрунтуючись на працях Івана Павлова, Гюстава Лебона, Вільяма Мак-Дугалла, Жана Габрієля Тарда, Зігмунда Фрейда – С. Чахотін класифікує інстинкти натовпу, пояснюючи, як тирані отримують народну підтримку. Він стверджує, що цілий ряд умовних рефлексів викликає передбачувану реакцію як у тварин, так і у людей, породжуючи неусвідомлені емоційні захвати і ненависть, ентузіазм або депресію. Отже, пропаганда як комплексне і багатогранне явище з її інформаційно-психологічним впливом впливає на масову та індивідуальну свідомість, породжуючи рефлексивні, що ведуть до підпорядкування людини, натовпу визначеному лідеру.

Г. Лебон у своїх фундаментальних працях «Психологія народів і мас» (1894 р.), «Психологія натовпу» (1895 р.) довів, що натовп являє собою людську сукупність з її психологічною спільністю, а не просте скупчення людей в одному місці. Натовп характеризується імпульсивністю, збудженістю, крайньою емоційністю, не здатністю до раціонального мислення. Натовп прагне лідера, який здатен на нього психологічно впливати, використовуючи арсенал політичної пропаганди. [11] У свою чергу, психоаналітик З. Фрейд довів, що окремих індивідів у натовпі може втратити свої моральні принципи, ставши на бік примітивних і низьких психологічних настанов. Люди, за Фрейдом, завжди діляться на «ведучих» лідерів і «відомих» [15].

Англо-американський психолог У. Мак-Дугалл, який першим у 1908 році ввів поняття «соціальна психологія», вказував на те, що соціум також має свою психологію. А.Г. Тард поділив натовп на невідомий стихійний, крикливий, який не може володіти собою і керується тільки темними руйнівними інстинктами – та на свідому публіку, складену із інтелектуальних свідомих груп. Якщо для формування натовпу потрібен фізичний контакт між людьми і їх концентрація в одному місці для спільних дій, то для публіки достатньо розумових зв'язків, суспільного погляду, інтелектуальної спільності.

Відомий ізраїльський історик-медіавіст Юваль Ной Харрарі, характеризуючи успіхи сучасної управлінської науки зауважив, що «...ми підійшли до точки, коли можемо «зламати» як комп'ютери, так і людей, а також інші організми» [14].

Тобто, світова наука зробила дуже суттєві кроки у царині посилення інформаційно-психологічного впливу, але суверенні держави відстають у напрацюванні стратегій протидії таким інформаційно-психологічним загрозам. Для прикладу, Євросоюз спромігся виділити на 2018 рік для боротьби з дезінформацією тільки один мільйон євро. Це – крапля в морі. Тобто у цій сфері в ЄС нічого глобального не зміниться цього року. Західноєвропейські фахівці просуються тут повільно. На цьому стратегічному напрямку попереду йде Росія, яка здійснює потужну інформаційно-медійну підтримку власних інтересів у світі шляхом забезпечення цієї діяльності фінансово-адміністративним ресурсом, наявністю єдиного центру ухвалення рішень, який формує плани медійної підтримки й наративи. У такій непростій ситуації Надзвичайний та повноважний Посол Канади в Україні Роман Ващук стратегічним

завданням українців вважає втримати державу, потім у ній можна все виправити. Адже без держави виправлятиме хтось інший...[3].

Радують те, що за оцінками незалежних експертів українська академічна сфера випереджає західну у глибині знань про світ гібридних загроз та їх інформаційно-психологічну складову на 4-5 років, але їй бракує фінансування й виконавського рівня втілення новаторських та практичних ідей [7].

У комплексному механізмі інформаційно-психологічної стійкості особливе місце займає механізм психологічної адаптації людини, соціуму до негараздів та негативу повсякденного життя. Цей механізм дозволяє вижити та пережити негаразди. Соціальні психологи стверджують, що адаптаційний механізм до негараздів спрацьовує в людині й соціумі через три роки життя за реаліями негараздів. Саме у цей час людина, адаптувавши свою нервову систему до негараздів, починає знаходити навіть позитивні моменти у своєму скрутному становищі. Але, коли людині, соціуму свідомо ламають на межі трирічного терміну життя серед негараздів її адаптаційний психологічний механізм, то може наступити психологічний колапс, що проявляється у масових непередбачуваних бунтах та більш глибокій депресії. Страх від відсутності всякої перспективи для себе і дітей підсилить і без того накопичену негативну енергію, яка об'єктивно буде шукати виходу. Спусковим гачком для цієї негативної енергії може стати будь-яка подія, що збурить масу у її критичній більшості.

Адаптаційний психологічний механізм людини й соціуму можна зламати режимом різких політико-економічних, безпекових змін від поганого на ще гірше, до якого людина ще не пристосована. Процес такої свідомої ломки, як правило, супроводжується посиленням інформаційно-психологічного негативу через проплачені ЗМІ та політиків, які згущують фарби, маніпулятивно навіюють безвихідь, підштовхуючи найбільш активних до виїзду за межі країни, що «прямує у прірву», тим вирішуючи свої приховані стратегічні завдання з оволодіння депресивною територією.

З метою відновлення пошкодженого адаптаційного психологічного механізму фахівці радять займатись легким спортом, читанням, городництвом, допомогою конкретній людині, тварині, птахам, зайняти свої руки дрібною моторикою (навчанням, вишиванням, майструванням, ремонтом тощо), тобто тим, що віддалить людину, соціум від впливу чужої маніпулятивної волі і підпорядкує своїй. Дрібна моторика рук, позитивне інтелектуальне навантаження заспокоюють нервову систему, виводячи її з депресивного стану [9].

Для прискореного відновлення пошкодженого адаптаційного психологічного механізму доречно у масштабах громади відпрацювати алгоритм оперативного збору всіх за винятком важкохворих, літніх людей і дітей з метою демонстрації психологічної єдності при вирішенні проблемних питань. Такий алгоритм оперативного збору громади може застосовуватись і в якості психологічної ненасильницької протидії ворогові, навіть у умовах окупації, якщо попередньо він ще не буде заборонений окупантами. Позитивним чинником у такій важливій справі виступає почуття об'єднаної єдиної релігійної громади села, селища, міста. Тому визнаний фахівець у галузі інформаційних війн, професор Г. По-

чепцов підкреслює, що для перемоги України в інформаційній війні слід підсилити впевненість свого населення у справедливості своєї війни, щоб населення відчуло себе частиною цієї боротьби, а не дивилося на неї зі сторони, а також слід підвищити свою активність в інформаційному полі: діяти на упередження, вміло спростовувати рейкову інформацію [12].

В одному з інтерв'ю радник президента США з національної безпеки генерал-лейтенант Герберт Макмастер звернув увагу на необхідність винайти спосіб протистояння стратегії, яка постійно вдосконалюється, щодо розповсюдження дезінформації та деструктивної політичної пропаганди, використовуючи класичні ЗМІ та соціальні мережі [8]. При цьому зауважимо, що інформаційну стратегію супротивника може перемогти тільки більш досконала комплексна й цілеспрямована власна інформаційна стратегія, яка націлена на зміцнення інформаційно-психологічної стійкості своєї країни/держави та проведення рішучого наступу на інформаційно-психологічну агресію протиборчої сторони. Проблема інформаційної протидії є в новій американській Стратегії національної безпеки, але навіть там вона не досконала й фрагментарна.

У січні 2017 року Національна розвідувальна рада США підготувала аналіз «Глобальні тренди: парадокси прогресу», де аналізуються різні можливі сценарії розвитку майбутнього людства. У доповіді підкреслено, що визначення стійкості держав скоріш за все буде найкращим індикатором успіху в перемозі над майбутнім хаосом і руйнуванням, ніж традиційні засоби однієї матеріальної сили. Завтрашніми успішними державами будуть ймовірно ті, які інвестують в інфраструктуру, в знання і відносини, які можуть тримати шок – економічний, екологічний, громадський або кібернетичний [10].

Стаття 17 Конституції України інформаційну безпеку визначає як найважливішу функцію держави, справу усього Українського народу. Виходячи з давно назрілої необхідності організації ефективної інформаційно-психологічної протидії в ході неоголошеної гібридної війни, що ведеться проти України, автор пропонує трьохетапну архітектуру стратегії досягнення Україною інформаційно-психологічної стійкості, яка б дозволила не тільки зміцнити і захистити свої позиції, а й дала змогу перейти в інформаційно-психологічний наступ.

Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року №2469-УІІІ у статті 25 визначає, що метою планування у сферах національної безпеки і оборони є забезпечення реалізації державної політики у цих сферах шляхом розроблення стратегій, концепцій, програм, планів розвитку органів сектору безпеки і оборони, управління ресурсами та ефективного їх розподілу. Планування у сферах національної безпеки і оборони поділяється на довгострокове (понад п'яти років), середньострокове (до п'яти років), та короткострокове (до трьох років) [5]. Автор, враховуючи вимоги даного закону, зробив прив'язку етапів стратегії до термінів планування у сфері національної безпеки і оборони України, хоча терміни можуть бути й коротшими, залежно від величини й своєчасності їх фінансування.

На першому короткостроковому етапі стратегії (до 3-х років) необхідно забезпечити подолання Україною

інформаційно-психологічної вразливості, шляхом оперативного формування первинної державної безпекової інформаційно-психологічної структури та організації інформаційно-психологічного захисту, з тактикою ефективних асиметричних інформаційно-психологічних ударів по противнику.

Основними напрямками реалізації першого етапу стратегії стійкості доречно визначити наступні правові та організаційно-правові кроки. Розробити та прийняти Закон України «Про основи інформаційно-психологічної безпеки України», Указ Президента України «Про Раду з питань інформаційно-психологічної безпеки України» та відповідне Положення про організацію її роботи і повноваження. Також доречно розробити базовий Закон України «Про українське національно-патріотичне виховання». Ухвалити нову редакцію Закону «Про громадянство України», в якій унеможливити подвійне громадянство. Запровадити практику у щорічних Посланнях Президента України до Верховної Ради давати загальну оцінку стану інформаційно-технічної та інформаційно-психологічної безпеки України та визначати відповідні завдання. Забезпечити інформаційно-психологічний суверенітет України шляхом законодавчого встановлення пропорції між державними, громадськими та приватними ЗМІ й комунікаційними засобами у співвідношенні однієї третини державних до двох третин недержавних і громадських та недопущення їх монополізації. Вдосконалювати нормативно-правову базу, вертикаль та горизонталь управління, систему підготовки кадрів, єдиний понятійний апарат з проблем інформаційно-психологічної безпеки. У школах та вузах запровадити навчальні дисципліни, спрямовані на формування основ медіа-освіти, медіа-грамотності, медіа-культури. Підвищити ефективність та гласність аналізу методів, моделей та технологій здійснення деструктивного інформаційно-психологічного впливу.

Напрацювати та реалізувати програми інформування та виховання населення в дусі розуміння інформаційно-психологічних загроз і алгоритмів реагування на них. Забезпечити інформування громадськості про вжиті заходи щодо профілактики негативних наслідків застосування деструктивного інформаційно-психологічного впливу. Організувати дієвий державний контроль застосування ліцензованих та дозволених в Україні інформаційних, психопрофілактичних і психокорекційних методів впливу на особистість. Створити українські кібервійська та інформаційні війська. Приступити до конкретної реалізації програми українського космічного супутникового зв'язку. Запровадити принцип інформаційно-психологічного позитиву як одного із головних принципів державного будівництва та управління, налаштовуючи громадян на позитивне мислення та дії. Організувати підготовку сил та засобів для реалізації інформаційно-психологічного захисту держави методами ефективних асиметричних інформаційно-психологічних ударів. Виявити та припинити протиправну діяльність структур, організацій, мереж і установ з ознаками проведення деструктивного інформаційно-психологічного впливу.

Поширити вітчизняне мовлення на території інших держав іноземними мовами. Вдосконалити правові механізми виявлення, фіксації, кваліфікації, блокування та видалення з українського сегмента мережі

Інтернет інформації, поширення якої заборонено законодавством України. Започаткувати в органах державного управління структури інформаційно-психологічної безпеки з призначенням відповідальних посадових осіб за інформаційно-психологічну безпеку. Посилити реалізацію МЗС «Стратегії позиціонування України за кордоном» шляхом збільшення кількості та покращення якості рекламних відео сюжетів про Україну та життя видатних українців. Формувати сучасну українську індустрію різноманітних он-лайн ігор історико-патріотичної спрямованості для підростаючого покоління. Сформувати спеціальний державний координуючий орган – Національну агенцію з питань бібліотек і бібліотечної справи.

На II-му середньостроковому етапі стратегії (до 5-ти років), передбачена організація та проведення активної інформаційно-психологічної оборони України, шляхом залучення усіх засобів інформаційно-психологічного впливу, всіх форм власності до вторинної (змішаної) безпекової інформаційно-психологічної структури для створення ефективного національного інформаційно-психологічного щита, з тактикою постійних превентивних і асиметричних інформаційно-психологічних операцій на найбільш загрозливих напрямках.

Основними напрямками реалізації другого етапу стратегії стійкості доречно визначити наступні організаційно-правові та правові заходи. Уточнити завдання держави та органів влади щодо можливостей посилення саме функцій інформаційно-психологічної безпеки з метою створення ефективного й сучасного національного інформаційно-психологічного щита. Привести національне законодавство у відповідність з міжнародними вимогами та стандартами, у сфері захисту приватної інформації, національних інтересів та забезпечення психічного і фізичного здоров'я людини. Внести зміни до Кримінально-процесуального кодексу України щодо арешту майна (коштів), що застосовувались для здійснення деструктивного інформаційно-психологічного впливу на населення України, або окремих його груп. Законодавчо запровадити правову прозорість майнових відносин у сфері ЗМІ та комунікацій, оприлюднення даних на власників інформаційних систем. Запровадити інститут радників з питань інформаційно-психологічної безпеки. Підвищити ефективність проведення правоохоронними органами оперативно-розшукових заходів, зокрема в частині виявлення та припинення діяльності груп, організацій, мереж, структур та установ, що здійснюють деструктивний інформаційно-психологічний вплив на населення України чи окремі його групи. Законодавчо ввести процедури отримання українського громадянства через здачу екзаменів з української мови, літератури, історії та прийняттям Урочистої Присяги на вірність Українському народові та державі.

Організувати проведення спільних заходів інформаційно-психологічного спрямування органами державного управління, мережами українських патріотично налаштованих громадських об'єднань, як в країні, так і за кордоном, з метою протидії нав'язуванню Україні іноземних історіографічних схем і пропаганди чужих героїв та формування історичної національної пам'яті. Ініціювати широку підготовку нарисів про історію, культуру, побут та кращих людей кожного населеного пункту України силами педагогів місцевих шкіл,

учнів та спонсорами. Відкрити нові етнографічні музеї (скансени), особливо на Сході України та розвивати навколо них туристичний бізнес.

Вдосконалити державні механізми щодо забезпечення стійкого імунітету населення України до деструктивного зовнішнього та внутрішнього інформаційно-психологічного впливу. Створити регіональні ситуаційні центри управління протидією можливим інформаційним загрозам під егідою Національного Центру реагування на кризові інформаційно-технічні та інформаційно-психологічні загрози при Президентіві України. Посилити кримінальну відповідальність за дії, що мають сепаратистський характер і спричиняють виникнення суспільних, міжрегіональних і міжетнічних конфліктів.

Організувати постійно діючу систему тренінгів з розпізнавання і протидії деструктивному інформаційно-психологічного впливу для еліти, молоді та широкого загалу. Створити кіноінститут, що визначатиме національну політику у сфері кінематографа. Грунтуючись на закордонному досвіді, удосконалити механізми державного управління захистом української мови та музики як стратегічної інформаційно-психологічної зброї. Забезпечити кожен бібліотеку комп'ютером, друкованим та копіювальним засобами, Інтернетом, реалізувати мобільне бібліотечне обслуговування. Запровадити програми партнерства держави та церкви у справі формування здорового способу життя громадян, зміцненні духовності, моралі у суспільстві. Реалізувати в усіх навчальних установах програми з психологічної безпеки, в основу яких покласти приховану профілактику наркоманії і алкоголізму, направлену на формування у учнів і молоді життєстверджуючого психологічного стану і здатності не бути залежними від всякого роду деструктивних маніпуляцій, обману, впливів з боку навколишнього світу в т.ч. наркобізнесу. Розгорнути мережі центрів соціально-психологічної допомоги з різними джерелами фінансування при провідній ролі держави. Посилити інформаційно-психологічні кампанії щодо підтримки українців на їх етнічних землях, що не увійшли до складу України. Організувати широку підготовку фахівців інформаційно-психологічного впливу та протидії деструктивній пропаганді. Відкрити нову фахову спеціалізацію «Мережева журналістика». Приступити до реалізації космічної програми з розміщення українських геостационарних телекомунікаційних супутників. Підвищити стійкість, ефективність і оперативність поштового зв'язку при активній фінансово-економічній державній підтримці.

На III-му довгостроковому етапі стратегії (понад 5-ти років), передбачено досягнення Україною стабільної інформаційно-психологічної стійкості, шляхом створення багатоцільового (внутрішнього та зовнішнього) комплексу інформаційно-психологічного впливу (державні, громадські та приватні засоби ІПВ), з тактикою довгострокових, структурованих, системних та широкомасштабних інформаційно-психологічних та інформаційно-технічних і (кібер) заходів України як суб'єкта міжнародної політики з високим ступенем стійкості.

Основними напрямками реалізації третього етапу стратегії стійкості доречно визначити наступні організаційно-правові та наукові заходи. Перш за все, це - запровадження довгострокових, структурованих, багатоцільових, системних інформаційно-психоло-

гічних заходів впливу України як суб'єкта міжнародної політики з високим ступенем стійкості та мережі українських патріотично налаштованих громадських об'єднань як в країні, так і за кордоном. Завершення побудови «інтелектуальної оборони» (smart defense), за прикладом НАТО, шляхом уточнення пріоритетів, на підставі ефективних організаційних рішень щодо збереження загального оборонного потенціалу. Визначення основних державних завдань для здійснення спеціальних операцій політико-психологічного впливу в міжнародному середовищі. Розробка і запровадження програм та управлінських структур з відслідковування трендів публічних даних сайтів новин, блогів, соціальних мереж з метою прогнозування майбутніх подій (заворушень, криз, епідемій...), виявлення ознак проведення проти України інформаційно-психологічних акцій, операцій, кампаній. Опанування відповідними органами державного управління методологією багатоструктурних стратегічних інформаційно-психологічних операцій нового типу.

Підготовка серії фундаментальних монографій на основних міжнародних мовах, з чіткою проукраїнською доказовою базою, про історію і сьогодення міждержавних стосунків України з її сусідами та найбільш впливовими країнами світу. Надання допомоги розвитку генеалогії, як одному із важливих напрямів державної політики у справі формування національної еліти, національної пам'яті, ефективної протидії деструктивному інформаційно-психологічному впливу. Вдосконалення законодавства щодо діяльності правоохоронних та інших державних органів у сфері профілактики негативних наслідків застосування деструктивного інформаційно-психологічного впливу. Організація ефективного міжнародного співробітництва шляхом ініціації участі України у міжнародних заходах у сфері профілактики негативних наслідків застосування деструктивного інформаційно-психологічного впливу, продовження роботи з підготовки та укладення міжнародних договорів (меморандумів) про співробітництво з цих питань, забезпечення ефективної взаємодії та інформаційного обміну з компетентними органами іноземних держав і міжнародними організаціями.

Важливим заходом усіх етапів реалізації стратегії виступає необхідність запровадження єдиного підходу для проведення оцінки ризиків та успіхів реалізації стратегії досягненням Україною інформаційно-психологічної стійкості.

Впровадження напрямів стратегії дасть змогу забезпечити системну реалізацію державної політики у сфері профілактики негативних наслідків застосування деструктивного інформаційно-психологічного впливу; гармонізацію зусиль держави та суспільства у подоланні Україною інформаційно-психологічної вразливості з міжнародними правовими стандартами; дієву співпрацю та постійний інформаційний обмін з органами виконавчої влади, іншими державними органами - суб'єктами державного інформаційного моніторингу, а також компетентними органами іноземних держав і міжнародними організаціями в зазначеній сфері; підвищення кваліфікації спеціалістів органів державної влади з питань інформаційно-психологічного моніторингу. Стратегія державного управління досягненням Україною інформаційно-психологічної стійкості сприятиме становленню та розвитку України як демокра-

тичної, правової держави, забезпеченню захисту її національних інформаційно-психологічних інтересів, удосконаленню формування засад громадянського суспільства. Стратегію доречно реалізовувати через щорічні відповідні плани, що дасть змогу оперативно вносити в неї тактичні корективи, які будуть підказані самою практикою реалізації.

Висновки

Мистецтво управління державою полягає в тому, щоб визначати проблеми, розробляти стратегії для їх вирішення і зрештою успішно реалізувати ці стратегії. Стратегія – це комплексна система управлінських наукових поглядів, рішень і дій з метою поетапного досягнення бажаної мети. За чітко визначеної стратегії не буде явища ситуативності в прийнятті управлінських рішень. Вірна стратегія завжди має пріоритетні напрями роботи, тактична реалізація яких забезпечує успіх стратегії в цілому. Тому стратегія є мертвою без відповідної тактики, набору малих стратегій для реалізації великої.

Світова наука зробила дуже суттєві кроки у царині посилення інформаційно-психологічного впливу, але суверенні держави відстають у напрацюванні стратегій протидії таким інформаційно-психологічним загрозам. Позитивним вбачається те, що за оцінками незалежних експертів українська академічна сфера випереджає західну у глибині знань про світ гібридних загроз та їх інформаційно-психологічну складову на 4-5 років, але їй бракує фінансування й виконавського рівня втілення новаторських та практичних ідей.

Інформаційну стратегію супротивника може перемогти тільки більш досконала комплексна й цілеспрямована власна інформаційна стратегія, яка націлена на зміцнення інформаційно-психологічної стійкості своєї країни/держави та проведення рішучого наступу на інформаційно-психологічну агресію протидіючої сторони. Автор пропонує трьохетапну архітектуру стратегії досягнення Україною інформаційно-психологічної стійкості, яка б дозволила не тільки зміцнити і захистити свої національні позиції, а й дала змогу перейти в інформаційно-психологічний наступ. Така стратегія повинна реалізовуватись через щорічні відповідні плани. Важливим заходом усіх етапів реалізації стратегії виступає необхідність запровадження та вдосконалення єдиного підходу для оцінки ризиків та успіхів реалізації стратегії державного управління досягненням Україною інформаційно-психологічної стійкості.

Література.

1. Украина на передовой. Журнал «Новое время страны», 2018. С. 22–25.
2. В. Плэтт. Информационная работа стратегической разведки. Основные принципы / перевод с английского Е. Б. Пескова; под редакцией А. Ф. Федорова. Издательство иностранной литературы. Москва, 1958. С. 201–216.
3. Ващук Р. Без зміни думання не буде зміни дій. Газета «Високий замок», 2018. С. 8–9.
4. Гарольд Ласвель. Техника пропаганды в мировой войне / сокращенный перевод с английского в обработке Н. М. Потапова с предисловием М. Гуса. Москва; Ленинград: Госиздательство, отдел военной литературы, 1929. С. 181–186.

5. Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року №2469-УІІІ. Газета «Голос України». № 122. 07.07. 2018 р. С. 10–13.
6. Едвард Лукас. Пробоїни в стратегії оборони. *Журнал «Український тиждень»*. № 4 (532). 26.01. – 1.02.2018. С. 36.
7. Карпюк Г. Інформаційна війна: хочеш перемоги – наступай. *Газета «Урядовий кур'єр»*. 21.02.2018 р. С. 5.
8. Карпюк Г. Інформаційна війна: хочеш перемоги – наступай. *Газета «Урядовий кур'єр»*. 21.02.2018 р. С. 5.
9. Коршун В. Українцям сломали механізм психологічної адаптації. *Вести*. 08.02.2018. С. 5.
10. Ларин Е., Овчинский В. Разведка США: преступность, терроризм и новые технологии ближайшего будущего. URL: zavtra.ru/biogs/razvedka_ssha_prestupnost_terrorizm_i_novie_tehnologii_blichajshego_budushego.
11. Лебон Г. Психология народов и масс / пер. с франц. Челябинск: Социум, 2010. 379 с.
12. Почепцов Г. Довга війна вимагає активної інформаційної роботи саме на «домашньому фронті». *Газета «Народна армія»*. №6. 08.02.2018. С. 5.
13. Сунь-Цзы. Искусство войны. Харьков: Фолио, 2016. С. 34, 36, 38, 60, 134.
14. Фарисей А. Выжить любой ценоз. *Журнал «Фокус»*, 2018. С. 31.
15. Фрейд, Зигмунд. Основные психологические теории в психоанализе / пер. М. В. Вульф, А. А. Спектор. Москва: АСТ, 2006. 400 с.
16. Чохотин С. «Психологическое насилие над массами» / перевод с франц. С. Ю. Васильевой. Ярославль: ЯрГУ, 2016. 271с.